

2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990. – 252 с.
3. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Теория и практика перевода с английского языка на русский. М.: Изд-во лит-ры на иностранных языках, 1963. – 262 с.
4. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: Навч. посібник. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.
5. Эко Умберто. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. – ТОО ТК «Петрополис», 1998. – 432 с.
6. Kenneth L. Moler. «Group Voices» in Jane Austen's Narration. – <http://www.jasna.org/persuasions/printed/number13/moler.htm>
7. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков / К.К. Швачко, П.В. Терентьев, Т.Г. Янукян, С.А. Швачко. – К.: Вища школа, 1977. – 150 с.
8. Jane Austen. Pride and prejudice. – London: Wordsworth Classics, 2007. – 329 p.
9. Остен Дж. Гордість та упередженість / Пер. з англ. В.К. Горбатська; Худож.-оформлювач Б.П.Бублик. – Харків: Фоліо, 2005. – 350 с. – (Світова літ.).

УДК 81'255.4:316.772.4

Онуфрієнко Г.С., Кузнецова М.О.
(Запоріжжя, Україна)

ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ЧИННИК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В статті обосновані задачі, функції і специфіка художественного перевода в межкультурній комунікації на матеріалі українських переводів сонета В. Шекспіра «Two loves I have of comfort and despair».

Ключевые слова: художественный перевод, межъязыковая коммуникация, литературоведческая интерпретация, переводческий эксперимент, принцип содержательной адекватности, свободный перевод.

У статті обґрунтовано завдання, функції та специфіку художнього перекладу у міжкультурній комунікації на матеріалі українських перекладів сонета В. Шекспіра «Two loves I have of comfort and despair».

Ключові слова: художній переклад, міжмовна комунікація, літературознавча інтерпретація, перекладацький експеримент, принцип змістової адекватності, вільний переклад.

In the article problems, functions and specificity of artistic translation in cross-cultural communication are comprehensively grounded on the material of Ukrainian translations of W. Shakespeare's sonnet «Two loves I have of comfort and despair».

Key words: artistic translation, interlingual communication, literary interpretation, translational experiment, principle of substantial equivalence, free translation.

Третє тисячоліття означене масштабністю зростання кількості людей, які активно й тривало, а іноді й упродовж усього життя, перебувають у контакті з культурами, відмінними від їх рідної. Вивчення міжкультурної комунікації та її проблемних сфер є надзвичайно **актуальним** напрямом наукових студіювань гуманітарної царини знань, зокрема у наш час інтенсивної глобалізації світу.

Датою зародження міжкультурної комунікації як академічної дисципліни в науковій літературі вважають 1954 рік, коли вийшла друком книга Є.Холла і Д.Трагера «Culture as Communication», де вперше було запропоновано для широкого вжитку термін *міжкультурна комунікація*. Пізніше основні ідеї міжкультурної комунікації було докладніше розвинуто у відомій роботі Є.Холла «The Silent Language» (1959 р.), де простежено щільний логічний зв'язок між культурою й комунікацією та наголошено на необхідності навчати культури. У вузькому розумінні термін *міжкультурна комунікація* було вжито у сімдесятих роках ХХ ст., зокрема у відомій праці Л.Самовара і Р.Портера, вперше опублікованій 1972 р. «Комунікація між культурами, де і наведено дефініцію міжкультурної комунікації. Активно формувався і науковий напрям, серцевиною якого стало вивчення комунікативних девіацій та наслідків цього у ситуаціях міжкультурного спілкування.

Відмінності в мовах, літературах та загальному культурному середовищі – це лише поодинокі проблеми міжкультурних контактів. Основні причини невдач перебувають у різному ставленні до світу і до інших людей, тобто у різному світовідчутті. Проблема, зокрема, полягає в тому, що люди звикають сприймати інші культури крізь призму рідної, тому їх спостереження і висновки завжди обмежено її рамками. Зрозуміло, що етноцентризм може значно заважати міжкультурній комунікації. Звідси напрашується висновок, що ефективна міжкультурна комунікація не може виникнути сама собою, її необхідно цілеспрямовано й системно навчатися, а відтак, і навчати. До того ж сучасні країни практично всього світу, природно налаштовані на глобальний взаємообмін інформацією, претендують на обізнаність у тому, що відбувається в близькому чи далекому зарубіжжі. І саме література, як наукова, так і художня, виступає міжнаціональним, міжнародним і навіть універсальним інструментом діалогу/полілогу різних націй та їх мов і культур. Утім перед художнім твором постають значні перешкоди на шляху до читацької аудиторії. І саме тут доречно згадати про такий вид активної творчості, у процесі якого твір, створений засобами однієї мови, відтворюється засобами іншої, тобто про переклад.

Як літературне явище, переклад має багатовікову історію, чимало літературознавців та письменників вивчали природу перекладу. Ще за часів Давньої Русі дослідниками практики перекладу розроблено різні, якщо не сказати протилежні, концепції : відкрити теорію перекладу чи вільний переклад та переклад «від слова до слова» [1:182-207]. Відомо, що найдавніша концепція, відповідно до якої треба перекладати смисл/сутність, належить знаому просвітителю Кирилові. Разом із Мефодієм цю концепцію практично втілено у перекладі різних джерел релігійного змісту і, зокрема, Євангелія. Переклад першоджерел за смислом дозволяє досягти бажаної адекватності текстів, що, як переконливо зауважує В.Німчук, на засадах білатеральної природи мовного знання забезпечує подолання реальних міжмовних невідповідностей у лексичних та граматичних характеристиках порівнюваних мов [2:246].

У XX-XXI століттях проблеми перекладу досліджують такі авторитетні мовознавці, як Л.Бархударов, Б.Беляєв, А.Вежицька, Є.Верещагін, С.Влахов, В.Гак, Ю.Львін, В.Комісаров та інші. Проблеми визначення і трансляції культурних «реалій» та сутності явища «безеквівалентної лексики» у літературі різних культур вивчають М.Алексєєв, С.Власов, І.Келлер, Ю.Рєвзін, Я.Рецкер, В.Россельє, Л.Соболев, А.Супрун, А.Федоров, С.Флорин Г.Чернов. Аналіз різних наукових поглядів на проблему можливості універсального перекладу представлено в роботах В.Адріанова, Г.Антипова, В.Жельвіса, В.Муравйова, С.Невєрова, Ю.Степанова, Е.Сєпіра, Б.Уорфа та інших. У наших попередніх наукових публікаціях та доповідях на Міжнародних наукових конференціях досліджено актуальну лінгвокультурологічну проблему – літературно-естетичну цінність перекладу як вагомого чинника функціонування української літературної мови та специфіку вторинного тексту, породжуваного на базі вихідного в умовах міжкультурної комунікації [3;4;5].

Мета цієї наукової статті – обґрунтувати завдання, функції і специфіку художнього перекладу у міжкультурній комунікації на прикладі українських перекладів 144 сонета В.Шекспіра «Two loves I have of comfort and despair».

Як один з основних чинників міжмовної комунікації, переклад посідає особливе місце в літературному процесі. Проблема можливості та якості перекладу на сьогодні є надто вагомою, оскільки охоплює значне коло актуальних питань, у тому числі про цілісність та єдність людської свідомості. Найнаочнішим проявом міжлітературної (а відтак, і відомою мірою міжкультурної) комунікації є саме художній переклад. Ще М.Горький зазначав, що «...література найлегше і найкраще знайомить народ із народом»[6(3):115]. Аналізувати міжлітературний процес у всій його повноті неможливо без перекладу, бо він є важливою частиною національно-літературного процесу, виступаючи вербальним посередником між різними літературами.

Художній переклад науковці обґрунтовано вважають особливим різновидом перекладу. Він є не абсолютно точним еквівалентом, оскільки передавання думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови відбувається завдяки перекладу образів у матеріал іншої мови. Найяскравіше функція перекладу як «містка» між художніми літературами проявляється у періоди так званих «кризових моментів» у стилістиці, коли необхідно заповнити наявні в мові перекладу лакуни. У художньому перекладі не тільки долаються просторові відстані, мовні бар'єри між співіснуючими у часі культурами, але й відбувається перемога над часом: великі твори давнини сміливо й активно «включаються» у сучасне культурне життя. Перекладацькими студіями художньої літератури було доведено, що саме вільний переклад є найпридатнішим для відтворення текстів художнього стилю, оскільки творчою трансформацією першоджерел, у межах якої могли здійснюватися навіть суттєве редагування та ідеологічна інтерпретація, і відбувається діалог/полілог різних культур, а відтак і міжмовна комунікація.

Традиційно тривалий час вважалося, що основна функція перекладу – посередницька, оскільки теорія художнього перекладу не виходила за межі національно-літературного процесу і розуміла національно-літературний процес надто прагматично, а відтак, однобічно. До перекладу ставилися вимоги найадекватнішого віддзеркалення інших національних цінностей, досягнення максимальної тотожності між текстами перекладу й оригіналу.

Активізація творчої функції перекладу відбувається у певних літературних ситуаціях, наприклад, в умовах близької літературної спільності, яку утворюють дві чи кілька літератур і в рамках якої функціонує частковий або повний білінгвізм/полінгвізм. Це, зокрема, стосується таких слов'янських літератур, як білоруська, чеська та словацька, сербська та хорватська. За таких умов активізується партнерське ставлення перекладача до оригіналу, що обумовлено прагненням до актуалізації художніх цінностей оригіналу в історико-літературній системі, що їх приймає. Оригінальний твір і його переклад нерідко сприймаються як два різні твори. Таке сприйняття реалізовується у двомовних виданнях, які надають читачам можливість якнайповніше порівняти оригінал і переклад, простежити, а можливо, й детально проаналізувати роботу перекладача, оцінити роботу з позицій точності та адекватності, дослідити художні прийоми та засоби, якими подібні чи відмінні оригінал і переклад. Звичайно, такі видання розраховані на двомовного читача і пропонують останньому зайняти партнерську чи навіть певною мірою творчу позицію стосовно оригіналу та його автора.

Переконливим прикладом міжмовної комунікації, пов'язаної з художнім перекладом, є порівняльний аналіз українських перекладів сонетів У.Шекспіра, бо жодна національна література не може бути повною без перекладів творів цього світового генія, словниковий запас якого є досі неперевершеним.

Упродовж XX століття перекладом сонетів У.Шекспіра російською та українською мовами активно займалися, і ще на початку століття склалася українськомовна бібліотека В.Шекспіра. Переклад здійснювали Микола Костомаров, Микола Куліш, Іван Франко, Леся Українка. Першу повну інтерпретацію 154 сонетів було запропоновано І.Костецьким. Пізніше, 1966 року, свій варіант перекладу запропонував Д.Паламарчук. Свою перекладацьку майстерність виявили також О.Тарнавський і Д.Павличко.

Доречно залучити до аналізу літературознавчу інтерпретацію конкретного художнього твору В.Шекспіра – 144-го сонета «Two loves I have of comfort and despair». При цьому текст оригіналу порівнюємо з текстами українських перекладів, здійснених Дмитром Паламарчуком, Дмитром Павличком, Іриною та Олександром Селезінками.

144 сонет — один із найцікавіших, оскільки він зображує складну позицію поета між другом і коханою. Сонет був надрукований 1599 року в збірці «Пристрасний пілігрим». У.Шекспір називає друга своїм добрим ангелом-хранителем, а кохану — злим демоном і висловлює скорботне припущення або переконання, що друг заплутався в тенетах смаглявої пані. Поет втратив відразу обох: друга – через неї, а її – через друга.

У 144-му сонеті В.Шекспір зіставляє різні іпостасі кохання: до світлого юнака (*a man right fair*) та смаглявої леді (*a woman colour'd ill*). Ключовим принципом сонета є принцип контрастності, що підсилюють відповідні лексичні одиниці: *comfort – despair*, *angel – devil*, *fair – colour'd ill*, *purity – foul pride*. Герой одночасно відчуває любов і до юнака, який постає в його уяві втіленням світлої іпостасі кохання, і до жінки, яка символізує темний бік пристрасті та асоціюється із гріхом, спокусою і пеклом, втіленням зла, яке спокушає чистого, непорочного, ангелоподібного юнака. Цим герой і вказує на роздвоєність власної душі:

Two loves I have of comfort and despair,
Which like two spirits do suggest me still,
Tempteth my better angel from my side,
And would corrupt my saint to be a devil,
Wooring his purity with her foul pride.
And whether that my angel be turnd fiend?
Suspect I may, yet not directly tell;

The better angel is a man right fair,
The worser spirit a woman colour'd ill.
To win me soon to hell, my female evil
But being both from me, both to each friend,
I guess one angel is another's hell
[7:192].

Цей сонет може слугувати переконливою ілюстрацією концепції Шекспірового бачення любові, що й обґрунтовано в працях відомої української перекладачки і шекспірознавиці Марії Габлевич. На її думку, у сонетарії В.Шекспіра закладено принцип протиставлення хоті й любові: тілесне сприймається поетом як менш цінне, ніж духовне, та асоціюється з пристрастю, фізичним потягом до жінки [8:192-193]. Жінці присвячено всю фінальну групу сонетів, починаючи з 127-го і завершуючи 152-м. Якщо друг змальований як істота ідеальна, то подругу поета показано як сповна земну людину. Цей сонет сповнений випадів проти ідеалізації жінки в ліриці геніальної епохи Відродження. Штапованим ознакам краси В.Шекспір протиставляє реальний жіночий образ. І якщо його кохана зовсім не є ідеальною, то в цьому сонеті він не пред'являє їй жодних докорів за те, що вона звичайна жінка. Відчуття поета стає вкрай складним. Смуглянка неспинно вабить його до себе. Навіть переконавшись в її невірності, він зберігає прихильність до неї. Який контраст між відчуттями до друга і до коханої! Там навіть біль і гіркота є світлими, а кохання перетворюється на суцільну муку.

Сонет у перекладі Д.Паламарчука відзначається точністю відтворення образних штрихів, проте перекладач наголошує вже на повній негативації персонажів, обидві любові несуть героєві горе і страх, хоча в оригіналі задіяно збалансовану антиномію: *«comfort and despair»* (спокій та відчай).

Прийшли мені на горе і на страх
Любові дві в супутники щоденні.
Щоб чисту душу в пекло заманити,
Збиває демон ангела на гріх
І хоче силою очей своїх
Слугу небес дияволом зробити.
Та я невпевнений, чи ангел мій
Зберіг незайманість, чи вже пропащий,

Юнак блакитноокий – добрий геній,
І жінка – демон з мороком в очах.
Він друг мені, тож завжди він при ній,
За крок один від перлової пащі.
І я живу й чекаю кожну мить,
Що праведник до пекла полетить [9:49].

Дмитро Паламарчук «модернізує» переклад до рівня сучасної літературної мови радянського періоду, утворюючи пріоритет ясності, зрозумілості змісту над точним відтворенням форми.

У перекладі 144-го сонета, здійсненому львівськими перекладачами Іриною та Олександром Селезінками, в залежності від варіативності логічного наголосу, виникає можливість амбівалентного прочитування: *«допоки **зло** добро не прожсене»* (зло є суб'єктом дії) або *«допоки **зло** **добро** не прожсене»* (зло є об'єктом дії). В оригіналі ідея сумнівів є дійсно

присутньою («*Yet this shall I ne'er know, but live in doubt*»), проте в останньому рядку для ліричного героя є очевидним, що перемогу в двобої отримає саме злий ангел («*Till my bad angel fire my good one out*»):

Любові дві несуть і відчай, й спокій,
Вступаючи за душу мою в бій;
Дух добрий – то мужчина світлоокій,
Чорнява, смугла жінка – злий дух мій.
Щоб опинився в пеклі, зло жіноче
Спокушує добро моє піти,
Змінить на демона святого хоче,

Бажає чистоту перемогти.
Чи стане демоном мій ангел добрий,
Я відповіді поки не знайду;
Обидва проти мене й дух хоробрий,
Можливо, в злого ангела в аду.
Від того сумнів огорне мене,
Допоки зло добро не прожене [10:195].

Переклад Д.Павличка, як засвідчує аналіз, наближений до перекладу Д.Паламарчука, проте немає чіткої межі між добром і злом: «Дух краший» і «Дух гірший». Перекладач лише протиставляє їх між собою, номінуючи обох своєю любов'ю та янголами, а жінку, яка символізує темний бік, зло, Д.Павличко до того ж називає *жоною*.

Є дві любові, мов два духи, в мене –
Два янголи, що борються тихцем;
Дух краший – то хлоп'я благословенне,
Дух гірший – то жона з хмурним лицем.
Вони обидва володіють мною.
Жадає в образі жіночім зло
Мого святця зробити сатаною,
Затьмарити його сяйне чоло.

Мій добрий дух борониться запекло.
Не знаю, стане чортом він чи ні,
Та знаю, що два янголи – це пекло,
Моя душа – це ж місце їх борні.
Вестиму в сумнівах життя суворе,
Допоки, зло в мені добра не зборе
[11:687].

Тема кохання була і залишається однією з центральних тем у творчості Д.Павличка. Поет трактує любов по-своєму, наскрізь оригінально і самобутньо. Обоженнювання жінки у Д.Павличка ніяк не є спорідненим із фанатичною любов'ю християн. Кохання може з'явитися як в образі людини, так і дияволиці з маленькими різками на голові. За всіх часів образ коханої найдивніше поєднує недоторканну цнотливість і відвертий еротизм, світле й темне людської душі, божественно-язичницьке і людське, приземлене, реальне і химерне. Його Жінка – це Єва, Діва Марія і Богиня, що зійшла з ікони і танцює рок-н-рол із підлітками – в одному образі. Вона втілює найкращі, чисті порухи душі і те, що йде від глибин підсвідомості. Фізична довершеність, привабливість, природна простота, граціозність сарни, ніжність і водночас гаряча пристрасть – таким постає образ жінки у поезії, спопеляючи поглядом і примушуючи кинутись у вир кохання. Особливість поетичного світу Дмитра Павличка відбилася й у поезіях про кохання, оригінальному сприйнятті і вимальовуванні образу коханої. Біле і чорне у Д.Павличка стають кольористично-змістовою віссю, на яку нанизуються всі інші барви та відтінки, що повністю суперечить У.Шекспіру. Отже, певні переклади виявляються відверто полемічними, бо їх автори свідомо протиставляють власну стилістичну інтерпретацію сонетів стилістичній інтерпретації своїх попередників чи сучасників. Так,

і Дмитро Паламарчук, і Дмитро Павличко на перший план висувають зміст оригіналу, однак під «змістом» кожен розуміє своє: Д.Паламарчук – інтелектуалізовану емоційність, Д.Павличко – емоційну інтелектуальність. Проте обидва тексти: і текст перекладу, і текст оригіналу ототожнюються. Реципієнти ігнорують можливі (і реально існуючі) відмінності між обома текстами. Вони сприймають переклад як оригінал, як дві іпостасі одного й того ж самого тексту. Розбіжності між цими двома іпостасями обумовлюються вже не стільки індивідуальними відмінностями комунікантів, скільки відмінностями у мовах.

Одним із завдань виконуваного дослідження перекладів шекспірівського сонета було проведення перекладацького експерименту із залученням до участі в ньому запорізьких студентів молодших і старших курсів спеціальності «Переклад». Студентам першого і випускного курсів університету, котрі виявили бажання взяти участь в експерименті, було запропоновано для перекладу українською мовою рядки з аналізованого 144 сонета В.Шекспіра. Студенти не були знайомі з перекладами відомих письменників цього твору і одержали завдання в означений проміжок часу запропонувати якнайточніший переклад. Після цього було проаналізовано студентські перекладацькі інтерпретації оригіналу.

Студент-першокурсник, наприклад, запропонував такий переклад шекспірівських рядків:

Лиш двоє борються в мені
Один – то ангел є мій чесний,
А другий – у жіночому вбранні-
До пекла відлетіти хоче...

Two loves I have of comfort and despair,
Which like two spirits do suggest me still,
The better angel is a man right fair,
The worser spirit a woman colour'd ill.

Інший приклад студентського перекладу висвітлює жіночу візію сонета В.Шекспіра:

Моїй душі властиві два обличчя,
Що ділять навпіл все моє життя:
Юнак, що до біблійних рамок кличе,
Та жінка – абсолютно не свята.

Two loves I have of comfort and despair,
Which like two spirits do suggest me still,
The better angel is a man right fair,
The worser spirit a woman colour'd ill.

Студенти подали узагальнений варіант перекладу, тобто конкретні образи жінки та хлопця збережено, проте нема докладного опису, який подає В.Шекспір у сонеті: загублено словесні форми ступенів порівняння прикметників, які й унаочнюють контраст добра і зла («*The better*», «*The worser*»). У сонеті В.Шекспіра не йдеться про власну душу, автор лише порівнює свою кохану жінку із своїм ліпшим другом, використовуючи порівняння «*like two spirits*», проте це не вказує, що мова йде саме про нього. За В.Шекспіром, вони супроводжують його впродовж життя, надаючи складності і горя існуванню.

В інших перекладах студентів узагалі не передано чіткої межі між добром і злом, втрачено гендерний аспект добра і зла :

Немов два янголи в тобі
Злились в нерівній боротьбі.
Один несе промінь тепла,
А інший – вісник всього зла.

Two loves I have of comfort and despair,
Which like two spirits do suggest me still,
The better angel is a man right fair,
The worser spirit a woman colour'd ill.

Аналітично порівнюючи переклади різних знаних майстрів художнього слова, можна дійти висновку, що ці твори є яскравим прикладом активного діалогу культур, специфічною формою міжкультурної комунікації. Художній переклад – дивовижний феномен художньої культури, який здатен на безкінечне творче відродження найкращих її досягнень. Працюючи з українськими художніми перекладами творів інших культур, читачі вивчають, осмислюючи через власну свідомість та досвід і порівнюючи з національними стереотипами, інші культури та їх історію і виявляють універсальне та національно специфічне у їхній міжмовній взаємодії в умовах міжкультурної комунікації, якою поєднано весь світ, усі континенти, країни, регіони, народи.

Художній переклад – це завжди взаємодія та взаємовплив культур, до яких належать текст оригіналу і текст перекладу. Цей вплив не можна звести тільки до мовної взаємодії, він охоплює всі сторони життя, відображені в художньому творі, зокрема, особливий національний колорит, національну своєрідність оригінального твору. Перекладна література є найбільш адаптованим набутком чужих культур завдяки особливому матеріалу цього мистецтва – мові. Картина (модель) світу оригінального твору накладається на картину світу інших культур. Художній переклад – передусім явище даної літератури, отже, й даної мови. Більше того, переклад художньої літератури тільки тоді здійснює свої функції, коли є творчим, креативним, коли сягає серця і розуму читача.

Отже, переклад художньої літератури, зіставлення іноземних мов із рідною, чужих культур зі своєю, рідною, звичною, яскраво унаочнюють усі тонкощі й усю глибину та різноманітність проблем міжмовної і міжкультурної комунікації. Першоджерело і вільний переклад у сфері художньої літератури, реалізуючи принцип адекватності, мають перебувати не в суперечності, а в гармонії на рівні смислу й форми, забезпечуючи конструктивний діалог культур, завдяки якому збагачується їх функціонування.

Вільні переклади художніх творів, зокрема 144 сонета В.Шекспіра, вписуються в прогресивну ідею німецького філософа ХХст. Мартіна Гайдеггера, що мова є «оселею буття духу» [12:27], а відтак, який дух – така й оселя. Відтак, діалог культур через переклади художньої літератури – це той канал мовної комунікації, завдяки якому і зберігається їх рівноправ'я, і формується глобальна загальнолюдська культура.

Перекладач, беручи участь як співрозмовник в уявному спілкуванні з автором художнього першоджерела, створює інтерпретацію художнього тексту засобами іншої (у наших прикладах – української) мови і для інших користувачів, тобто перекладений текст як співрозмовників поєднує і перекладача, і адресат перекладеного тексту (реципієнта). За цієї комунікативної ситуації перекладач не може не враховувати національні особливості адресата (традиції, культуру, світосприйняття, менталітет, рідну мову тощо). Звідси художній текст-переклад є завжди скерованим на національні стереотипи і концепти, на неповторну національну мовну картину світу. Це, безумовно, потребує активної творчої роботи перекладача, результатом якої і стає повноцінний переклад оригіналу, але з обов'язковим додатковим втіленням у ньому всього того оригінального, самобутнього, специфічного, що є в рідній культурі носіїв мови перекладу.

Дослідження українського художнього перекладу творів У.Шекспіра переконують, що серед багатьох комунікативних функцій перекладача як своєрідного посередника в діалозі культур три є основними: функція рецептора оригіналу; функція творця тексту іншою мовою (мовою перекладу); функція транслятора, коли перекладач, об'єднуючи комунікативні акти засобами двох мов (мови оригіналу та мови перекладу), демонструє й утверджує комунікативну рівноправність цих двох текстів.

Таким чином, складні процеси перекладу художньої літератури та їх результати повністю й об'єктивно залежать від багатьох чинників, у тому числі і від комунікативної компетентності та комунікативних потенцій перекладача, його інтелектуального й чуттєвого досвіду, його практичних умінь і мовної / мовленнєвої досконалості. Українські переклади поезії В.Шекспіра – переконливе свідчення цього як в історичній ретроспективі, так і в сучасному літературному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковтун Л.С. Языкознание у восточных славян в XI – XV вв. // *История лингвистических учений. Позднее Средневековье*. – С.-Пб.: Наука, 1991. – С.182-207.
2. Німчук В.В. Мовознавство на Україні в XIV – XVII ст. – К.:Наукова думка, 1985. – 246с.
3. Онуфрієнко Г.С., Кузнецова М.О. Український художній переклад в історичному вимірі / Наукові записки. – Випуск 75(5). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2007. – Ч.(5) – С.66-69.
4. Онуфрієнко Г.С., Кузнецова М.О. Художній переклад як вагомий чинник функціонування української літературної мови / Мова і культура (Науковий журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – Вип.10. – Т.IV (104). – С.273-278.
5. Кузнецова М.О. Український художній переклад як чинник міжкультурної комунікації / Збірник доповідей учасників Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів. Проблеми мовно-культурної політики в умовах Болонського процесу. – Запоріжжя: Видавництво Запорізької державної інженерної академії, 2008. – С.25-26.
6. Горький М. Собрание сочинений в 4 томах. – М., 1955. – Т.3. – С.115.
7. Shakespeare W. Sonnets. – М.: Raduga Publishers, 1984. – С.192.
8. Габлевич М. Шекспірів Ерос життя і творчості // W. Shakespeare. Sonnets – Вільям Шекспір. Сонети / Переклад Дмитро Павличко. – Л.: Літопис, 1998. – С.192-193.
9. Шекспір В. Сонети. Переклад з англійської Д. Паламарчука. – К., 1966. – С.49.
10. Шекспір В. Сонети / Переклад І.О.Селезінки та О.М.Селезінки. – Л.: НВФ «Українські технології», 2005. – С.195.
11. Шекспір В. Твори в шести томах. – К.: Дніпро, 1986. – Т.6. – С.687.
12. Хайдеггер М. Гельдерлін и сущность поэзии // *Работы и размышления разных лет*. – М., 1991. – С.27.